

Nr 88.

Av herr **Lindhagen**, om framställande av visst svenskt kräv vid utrikespolitiska förhandlingar rörande förhållandet mellan den vita och de färgade, särskilt den gula rasen, m. m.

Då den indiske skalden och tänkaren Rabindranath Tagore nyligen besökte den svenska huvudstaden, delade hans sekreterare flitigt ut ett litet tryckt blad på franska med överskrift Santinikitan eller »fredens hemvist». Det var namnet på det universitet, som han grundat i Indien nära den lilla staden Bolpur. I själva verket innehöll framställningen en erinran om det betydelsefulla tecken i tiden, som orientens tänkare och statsmän bruka kalla Asiens uppvaknande. Många tidningsreferenter gjorde sin uppvaktning, och jag är övertygad om, att den påpasslige sekreteraren stack det lilla bladet även i deras händer. Aldrig har jag dock sett innehållet återgivet i någon gängse tidning. Kanske det icke ens blev läst.

Detta vore dock stor skada. Bladet ordar nämligen värtaligt om österns uppgift i framtidens värld. Det gäller, heter det, att sätta vår tillit mera till en moralisk ledning, än till någon slags organisation av materiella krafter. Det är till denna ledning östern kan giva ett betydelsefullt bidrag. Nu gäller det ett möte mellan raser, och då vill det till insikt, att enhetligt fullkomnande består icke i enformighet utan i harmoni. Om Asien söker oklokt omdana sin dyrbara arvedel till en dålig efterlikning av västern, skulle denna arvedel falla i stoft, samt Asien bliva onyttigt, föraktligt och löjligt. Om hela världen åter slutar med att bliva ett generaliserat västern, måste även denna parodi gå under, krossad av sin egen orimlighet.

Mellan dessa blida tonfall mullrar det emellertid också något av en annalkande åska. Västern varnas för en förblindad tilltro till sin skenbara oöverbunnlighet, och det erinras gåtfullt om historiens fruktausvärda överraskningar.

Det är på tiden att västern börjar så sakteliga gå in i sin egen själ och tänka något över Asiens påminnelser. Ett tacksamt experiment säkerligen, därest det kommer till stånd. Ty där inne skola de finna

genklang i de europeiska människornas samveten, som visserligen ej förnimmes numera, men finns där ändå. Små ansatser till uppvaknande även här förmärkas understundom. De äro dock ännu alldeles för vanmäktiga att utplåna västerns skuld och avvärja en måhända annalkande ofärd.

Då ensamma människor här och var i Europa söka i sitt medvetande någon räddning från tidens stormar, så stannar alltid förvissningen till sist vid någon rättsordning, framgången ur det bästa de känt och tänkt. Det största av allt blir då, att det som orättvist är förtryckt och underkuvat skall ernå upprättelse och mottaga den genom pliktuppfyllelse från dem, som begått orättvisorna, och vilka på detta sätt också skulle å sin sida få dem förlåtna. När vi då sålunda bland mycken annan orätt sett, hur nationerna nedtrampa varandra och de stora söka göra de små till sina slavar, så ha vi förstätt, att i vår drömda rättsordning också måste ingå ett borttagande av dylika ogärningar. Fördjupa vi oss i detta problem, vidgar det sig såsom alla rättsfrågor genom sina otaliga förgreningar uti den levande verkligheten. Följa vi dessa ledtrådar till deras yttersta gränser, möter till sist även en europé en fjärrsyn, något som höjer sig liksom ett Himalaja över de övriga livsbilderna. Det är rasfrågan, spörsmålet om rasernas likaberättigande, den yttersta och yppersta nationalitetsfrågan. Rasstriden gäller alla folkslag, men den kulminerar i vikt och betydelse uti motsättningen emellan vad man kallat den vita och den gula rasen, mellan västern och östern.

Det behöves icke många ord för att måla situationen. Det europeiska militärväsendet slog sina klor i Asiens fredligare folk som ett lättfånget byte, den europeiska industrien överflyglade östern med sina varor, den europeiska handeln och sjöfarten fullkomnade utsugningen, och förtrycket och den europeiska politiken ledde trådarna och skyddade den europeiska invasionen mot varje försök från de pinade folken att slita sig lösa ur den fientliga omfamningen. Alla dessa vita olyckor kunde dock möjligen vara överkomliga och småningom användas utau några katastrofer. Värre ställer det sig med en annan nattsida i den europeiska företagsamheten. Österns länder, såsom Japan, Kina och Indien, äro mycket befolkade, ja till stora delar överbefolkade. I det egentliga Japan exempelvis lära bo 56,000,000 människor på ett område av 420,000 kvadratkilometer och med en folkökning av omkring 800,000 människor om året. Vart skall all denna befolkning vända sig för att kunna leva? Vart de sända sina blickar äro europeerna före dem samt förneka Asiens folk tillträde till jordens koloniområden, som förbehållas den vita rasen. Nordamerika har faktiskt länge varit avstängt. Afrika

och Australiens fastland med sina ännu stora och obefolkade utrymmen äro också förbjudna territorier, likaså Nya Zeland och även Sibirien. Endast inom Sydamerika står ännu tills vidare immigrationen tämligen öppen även för Asiens folkslag.

I Sydafrikas förenta stater är det, för att taga ett exempel, förbjudet för österlänningen att köpa jord. I staten Transval är det förbjudet att ingå äktenskap mellan vita och färgade. I åtskilliga är det förbjudet för asiaterna att driva handel och industri och i de andra är det faktiskt omöjliggjort för dem. På hotell, teatrar, kinematografer, restauranger, spårvagnar, automobiler och annat är det ett vanligt anslag: »endast för europeer» (European only).

Endast för europeer! Man kan icke tänka sig ett verksammare motto för ett nytt världskrig, den fruktansvärda sammandrabbningen mellan östern och västern, för vilken Tagore varnade ett förblindat Europa. Detta europeiska tilltag att utestänga en del av mänskligheten från rätten att leva och besitta jorden lika väl som europeerna är en av de oerhördaste och farligaste oförrätter historien har att uppvisa. Att med våldets rätt hänvisa stora folkslag att svälta, dö hungersdöden eller söka sin utväg i våldsambeter, att fräntaga dem kolonisationsmöjligheter ända intill deras egna gränser, att tjuvhålla på obrukad mark för kommande europeiska släkten, detta kan icke betecknas annat än som ett sannskyldigt rövarväsende.

Inför den ödestimma, som hotar genom ett sådant system, genljuder Europa ofta av en salvsefull lystring till rustning mot den gula faran. I själva verket är denna förnimmelse ingenting annat än det onda samvetets röst över den vita olyckans verklighet. Ett dåligt samvete, som icke önskar bättra sig, är den största av alla faror. Den nyssnämnda parolen innefattar en förberedelse till ett nytt oerhört brott av den vita rasen mot mänskligheten. Inom Tyskland särskilt finnes en hel litteratur med uppgift att förbereda sinnena på denna tillämnade katastrof. Det är ju också bekant, att den nu avsatte tyske kejsaren synnerligen intresserade sig för denna rörelse.

Vid uppgörelsen efter världskriget och grundläggandet av nationernas förbund väckte de japanska ombuden också rasfrågan på tal samt fordrade rasernas likställighet såsom en rättsgrundsats, vilken måste intagas i förbundets författning. Detta krav avsågs av europeerna då liksom så många andra gånger. Med andra ord, västerns politik ville gärna ha stöd av österns folk för sitt förbund, men önskade, att detta fortfarande skulle materiellt uppbyggas på programmet: jordens exploateringsmöjligheter åt europeerna samt fattigdomen och trångboddheten

åt asiaterna. Det är verkligen många luckor i folkförbundets författning.

I den nyligen på Nordamerikas inbjudan av oceanmakterna hållna kongressen i Washington rörande minskning främst i flottningsrustningarna uppfordrades även Japan såsom den ende militärt utrustade asiatiska makten att deltaga däri. De japanska ombuden berörde åter likställighetsfrågan och den överbefolkning, varav österns folk ledo. Det föll dock icke Europa och dess kolonialländer in att höra på det örat. Kongressen ville skapa ett fredswerk, men trodde sig kunna göra det utan att inlåta sig på krigsfarans orsaker. Man må icke förundra sig över, att österns ombud kände sig tveksamma, hur de skulle ställa sig. Emellertid togo de åtminstone för tillfället sitt förnuft tillfångä, vilket säkerligen en europeisk stormakt ej skulle gjort i en liknande situation. Vapnen komma aldrig att bringa annat än ofärd över de båda raserna. Endast rättstankarna kunna uträtta något för att giva österns folk deras rätt.

Det är min övertygelse, att de menige inom Europa redan nu i stor utsträckning skulle kunna hänföras för en sådan idé och vara beredda att sträcka sina händer ut mot österns folk, så snart de blott tillåtas det. Även något halvofficiellt uppvaknande till ansvar kan förspörjas någon gång. Den franske upplysningsfilosofen Condorcet utslungade på 1700-talet de bekanta orden: »Antingen har ingen människa medborgerliga rättigheter eller också hava alla det; och den som röstar emot en annans rätt på grund av dennes olikhet i religion, kön eller ras har från denna stund avsvurit sig sin egen rätt.»

Det skulle vara av intresse att kunna samla en översikt av de små ansatserna till europeisk självövertvinnelse i rasernas rättsfråga. Liksom alla förbisedda saker ligga de dock undangömda i skrymslona. Biblioteken och uppslagsböckerna äga mycken liten kännedom därom. Så mycket har jag emellertid kunnat uppdaga, att den 28—30 juni 1910 hölls i Caxton Hall uti Westminster en konferens om nationaliteter och underkuvade raser. Åtskilliga föredrag höllos om det nuvarande tillståndet och vissa utvägar föreslogos.

Ett ännu betydelsefullare tecken utgjorde den första allmänna raskongressen, som hölls i universitetet i London den 26—29 juli 1911. Kongressens uppgift var »att diskutera i vetenskapens och det moderna rättsmedvetandets ljus de allmänna förhållanden, som bestå mellan västerns och österns folk, mellan s. k. vita och s. k. färgade folk i syfte att befrämja mellan dem ett fullt samförstånd, de mest fredliga känslor och en hjärtligare samverkan.» Det hölls vid kongressen många föredrag

från representanter för de olika raserna. De europeiska inläggen antogo ofta mera karaktären av lärda teoretiska avhandlingar med tydliga bemödanden ibland att ådagalägga »neutralitet». De färgade inläggen återgingo mera rakt på sak och gävo en föreställning om, hur det verkligen förhåller sig. Av ganska stort intresse är den mobilisering av i all synnerhet europeiska representanter för politik och social vetenskap, som man under olika rubriker hade insamlat såsom någon slags hedersvakt kring kongressen och dess ändamål. När man läser denna massa namn på stora och små europeiska notabiliteter¹, undrar man blott huru många av dessa personer, som gärna låtit trycka sina namn, också skulle velat varit med när det gäller och slagit ett slag för de färgade folkens rätt på bekostnad av den europeiska självisheten.

Vid sistnämnda kongress antogs en resolution under betonande, att, liksom den franska revolutionen proklamerat de mänskliga rättigheterna, borde nutiden proklamera folkens oförytterliga rättigheter. Denna resolution lydde i översättning på följande sätt:

»Förhållandena mellan folken regleras av samma allmänna rättsgrundsatser och moraliska principer som mellanhavandena mellan individerna. Det existerar icke någon rätt till erövring. Ett folks avtonomi är okränkbar. Folken hava rätt till legitimt försvar. De äro solidariska sins emellan. Folkens rätt att bestämma över sig själva gäller allt framgent och är oförytterlig. Folken böra grunda en internationell domstol för människans rättigheter och folkens rättigheter, sammansatt för varje folk av en till fyra personer, beklädda med sina landsmäns förtroende. Denna stora världsareopag, utrustad i början med moralisk befogenhet och sedan med officiell sanktion, skall representera det universella samvetet och kunna säga till de gamla nationerna, att de icke kunna utan att vanära sig, utan att begå ett brott mot civilisation och mänsklighet kränka människans rättigheter eller folkens rättigheter».

Det betänkligaste i den europeiska förkastelsen av dylika fromma önskemål är, att den uppannar och söker stöd mången gång av på-

¹ Såsom svenska borgensmän för kongressens ändamål finnas under olika hedersrubriker upptagna. Såsom »hon. vice-president»: presidenten Ivar Afzelius, lundshövding Hjalmar Hammar-skjöld, första kammarens talman Chr. Lundeborg och ministern i London greve U. Wrangel. Vidare såsom medlemmar av i »hon. general committee»: riksdagsman Ernst Beckman, baron Bonde på Eriksberg, riksdagsman J. Bromée i Billsta, professor Pontus Fahlbeck, baron Louis de Geer, professorerna Rudolf Kjellén, och P. E. Liljequist, dr N. A. Nilsson i Örebro, professorerna Otto Nordenskjöld och Vitalis Norström, biskop G. von Schéele, professor Gustaf Steffen och riksdagsman Edvard Wavrinsky. Däremot hade Sverige ej någon representant bland »officers, council and rapporters», ej heller bland »hon. secretares» eller »executive council». Alla dessa svenskar få väl anses ha gått mer eller mindre i god även för ett sådant yrkande, som innefattas i denna motion.

stående, att här är fråga om den vita rasens bestånd. Man söker göra gällande, att mellan särskilt den gula och vita rasen råder en så stor oöverensstämmelse, att något samförstånd och samarbete på likställighetens grund är omöjligt. Den ena eller andra måste förgås i en tävlan mellan dem, så är det skrivet i stjärnorna. Allt tyder på, heter det vidare, att det då blir den vita rasen, som får gå under på grund av de större anspråk, den ställer på livet och således omöjliggör för den att i denna tävlan underbjuda den gula rasen.

Den sista avhandlingen av Viktor Rydbergs hand utgjorde en år 1895 tryckt tänkeskrift om »de vite och de gule», avfattad såsom ett företal till en svensk översättning av »den sociala utvecklingen» av Benjamin Kidd. I detta företal utvecklar författaren en synnerligen mörk syn på den vita rasens framtid. Läs blott följande ord:

»Jag överlämnar åt läsaren själv att göra en sammanfattning av vad jag nu yttrat. Jag tror, att han skall vara enig med mig om, att de faror, som den vita rasen går till mötes, äro fruktansvärda, samt att de moraliska och fysiska förhållanden, under vilka detta sker och under vilka den avgörande striden skall redan i det snart ingående 20:de århundradet utkämpas, göra utsikten för densamma hart när förtvivlad. En ras, som själväter sig, vars militära erövring av snart nog alla världsdelar är, även den, ett självättningsförlopp, en ras mindre till antalet än den gula och ur stånd att som den trivas och föröka sig under vilket luftstreck som helst, en ras, som därtill är smittad värre än den gula med ärftliga sjukdomar, och börjar varda mindre avelsam än den, — en sådan ras kan, i trots av den högre andliga begåvningen, som gjort den till människosläktets aristokrati, icke uthärda i kampen med den kroppsligt hårdigare, måttligare, praktiskt förståndiga, outtröttligt arbetssamma och tålmodiga ras, som befolkat det östra Asien. Erkännas måste också, att de vites kultur, vad utvecklingen av samfundsordningen vidkommer, just icke talar till dess förmån».

Ifall man tillåter det europeiska övermodet att ytterligare vinna stöd av en så förtvivlad misströstan, då är ju ödestimmen i annalkande — det nya stora världskriget, en vapenkamp kanske i all synnerhet mellan två arbetareklasser. Det förhåller sig emellertid icke på detta sätt. Rydberg talar själv i slutet av sin uppsats förhoppningsfullt om samhörigheten i världen. Rätten och pliktuppfyllelsen få också en gång någonting att säga till om. Det är dessa två makter, som måste och följaktligen också komma att resa sig som bålverk emot de förstörande drifterna. Den vita rasen är illa styrd, men reder sig nog under alla förhållanden. Nödvändigheterna skapa utvägar nu som alltid. Jag är övertygad, att de båda raserna skola i samförstånd finna en lösning, så snart de avkastat sig olyckliga institutioner och fått känning med de oförgängliga värdenas fasta mark.

Det svenska folket har rättighet fordra av sin regering, att den, såvitt i dess förmåga står, förekommer, att vår världsdel och därmed också Sverige inkastas direkt eller indirekt i ett nytt världskrig. Dessutom, och i all synnerhet måste vi fordra, att den svenska utrikespolitiken främjar rätten åt alla håll i det stora, så väl som i det obetydliga. För min del har jag på grund av de skyldigheter riksdagsmannaskapet pålägger mig sedan ett årtionde vid olika tillfällen inom riksdagen fästat uppmärksamhet på de färgade folkens rätt (utförligast genom motionen nr 115 i första kammaren vid 1919 års riksdag).

Det är på sin plats, att till upplysning i ämnet icke blott förslagsställaren ordar med sin svaga röst utan även uttalanden från yttersta östern bringas till riksdagens kännedom. Därför bifogas denna framställning såsom bilagor den förstnämnda framställningen om Asiens uppvaknande av Rabindranath Tagore samt ett kapitel »Den vita olyckan» ur en bok om Japans uppvaknande av Okakura-Kakuzo.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte i de utrikespolitiska förhandlingarna göra gällande såsom ett svenskt krav:

1) att en mellanfolklig rättsordning och förekommandet av nya världskrig vila nu icke minst därpå, att den vita rasen gottgör sina oförrätter mot de färgade raserna, särskilt den gula rasen;

2) att i anslutning till ett sådant åskådningssätt den vita rasen bör i synnerhet:

a) avstå från sina obehöriga självtagna privilegier och exploateringar av andra folkslag och deras territorier;

b) erkänna de andra rasernas likaberättigande och ingå i vänliga förhandlingar därom för att söka övervinna de svårigheter, som kunna möta ur den vita arbetareklassens synpunkt med hänsyn till de skilda levnadsbehoven;

c) med medkänsla söka förstå de färgade rasernas, särskilt den gula rasens, svårigheter på grund av stor trångboddhet mångenstädes samt tillerkänna dessa raser de möjligheter till nya bosättningar, som tillkomma dem med lika rätt som den vita rasen; (därvid bör även överläggning eventuellt förekomma rö-

rande befolkningsökningens problem och jordens möjligheter att rymma en växande befolkning);

d) erkänna med tacksamhet, att västern särskilt nu har mycket att inhämta från österns gamla själsliga kultur, samt att problemet för en lycklig samverkan också kan formuleras så, att det gäller en sammansmältning mellan österns djupare anda och västerns mäktigare materia.

Stockholm den 31 januari 1922.

Carl Lindhagen.

Bil. A.

Asiens uppvaknande.

AV RABINDRANATH TAGORE.

(Skrivet 1921.)

Det gives talrika anledningar till misströstan under det nuvarande tillståndet i världen. Men det gives också ett betydelsefullt tecken, fyllt av hopp och spirande löften: nämligen: Asiens återuppvaknande. Detta mäktiga uppvaknande är — under förutsättning av god ledning — rikt på förhoppningar icke blott för Asien utan för hela världen.

Man måste medgiva, att förbindelserna mellan Västern och Östern (Occidenten och Orienten), vilka sedan två århundraden alltmer invecklats och utsträckts, ha långt ifrån att nå sitt verkliga mål, i stället framkallat en tendens till universiella konflikter. Den spänning och den agitation, som därav blivit en följd, ha djupt skakat Asien, och fientliga makter, färdiga att urladda sig, hopas sedan årtal i djupet av den orientaliska själen. Mötet mellan Östern och Västern har blivit ofullkomligt, emedan orsakerna till detta sammanträffande icke varit oegennyttiga. Våldet ledde ofta de västerländska racernas politiska och kommersiella företag och detta i strid mot intressena och önskingarna inom de länder, med vilka de trädde i förbindelse. Därav ett skadligt missförstånd å båda sidor.

Västern har allt hitintills blundat för den fara, vartill dessa så onaturliga förbindelser givit upphov. En så förblindad tilltro till sin skenbara oövervinnlighet har emellertid — såsom historiens fruktansvärda överraskningar

visa — alltid för de starka blivit orsaken till ett ödesdigert uppvaknande. Men det är härvid alldeles icke risken av fara eller förlust för ett eller annat folk, som framför allt har betydelse. Det oavbrutna och demoraliserande inflytandet av detta åtskiljande mellan mänsklighetens två halvklot (hemisfärer) har givit fritt lopp åt människans dåliga lidelser. Hennes högmod, hennes girighet, hennes hyckleri, hennes feghet, hennes misstro, bristen på tilltro till sig själv växa för varje dag och utmynna i en allmän moralisk ödeläggelse.

Tiden är kommen för utnyttjandet av all vår vishet i syfte att förstå situationen och försöka behärska den genom att sätta vår tillit mera till en moralisk ledning än till någon slags organisation av materiella krafter.

I begynnelsen av människans historia var hennes verkliga mål att skapa en gemensamhet, bliva en nation. Ty i dessa avlägsna tider samlade sig individerna efter geografiska gränser. Och endast dessa sammanslutningar av människor, som utvecklade sin enhetskänsla och sitt sinne för Kooperation, levde kvar och blevo ett folk. De åter, vilkas medlemmar misstrodde sina likar och lågo i oavbrutna strider, gingo under.

Men i våra dagar med de lätta kommunikationerna ha de geografiska skrankorna nästan förlorat sin rätt att vara till och det stora möte, som kan än bli en levande realitet än sluta i en katastrof, är icke vidare ett möte mellan individer utan ett möte mellan olika racer. Framför oss reser sig problemet av ett enda land: jorden varest de skilda racerna likaväl som individerna vinna möjlighet att fritt utveckla sig med bibehållande av solidariteten med det hela. Det gäller att skapa en mycket mäktigare enhet med de vidaste och djupaste känslor. För närvarande, då problemet är så vittomfattande, gäller det att lösa detsamma med vidsynthet: återfinna det gudomliga elementet hos människan med större tillförsikt samt bygga åt henne ett tempel på en grund och en mark, vidsträckt såsom världen.

För att taga det första steget mot detta måls förverkligande måste de olika folken beredas tillfälle att uppenbara sig för varandra. Detta tillfälle erbjuder sig icke på en mark, där strävan att exploitera för egen nytta härskar. Man måste finna en mötesplats, varest det icke är fråga om rivaliserande intressen.

Meteorologiens vetenskap nådde sanningen, så snart den förstod, att jordens atmosfär är en, oavsett att den verkar på skilda delar av universum på olika sätt. På samma sätt måste vi förstå att människans själ är en, och att den banar sig väg mitt igenom skiljaktigheter, vilka äro nödvändiga för fruktbarheten i dess ursprungliga enhet. Denna sanning, såvitt vi förstå den oväldigt, hjälper oss att akta alla reella skiljaktigheter mellan människorna, med bevarande på samma gång av medvetandet om vår personlighet och insikten att enhetens fullkomnande icke består i enformighet utan i harmoni.

Sadant är den nuvarande tidens problem. Östern kan för sin egen välfärd och för världens välfärd icke mera stå som ett mysterium. Den djupa orsaken till historiens alla olyckor är bristen på förståelse. Det kan icke finnas rum för rättvisa utan fattningsgäva. Indien, stadd nu i full pånyttfödelse, bereder sig att lämna sitt bidrag till framtidens värld. I det förlutna har landet haft sin period av stor kultur; i dag kan det bringa ett icke mindre bidrag till den nya världen på dess väg att överskrida forntidens ruiner. Det

befinner sig på en övergångspunkt i sin historia, fylld av ovärderliga möjligheter, och alla oegennyttiga erbjudanden från vilken del av Västern som helst skola få ett ofantligt moraliskt värde. Åminnelsen av detta värde skall bli så mycket mer strålande ju mer Österns pånyttfödelse vinner i skapande kraft.

För att fullända denna ljusa uppenbarelse är det nödvändigt hjälpa Östern att förena sina spridda ljus, så att de må kunna bättre belysa världskulturen.

Fordom odlade Asiens stora länder sina civilisationer i relativ isolering; i dag är timman kommen för samling och samarbete. De frön, som fordom såddes inom trånga inhägnader, måste omplanteras på de ändlösa slätterna. De måste prövas på världsmarknaden för att erhålla det högsta värdet. Men innan Asien kan bli i stånd att samverka med Europas kultur, måste det förverkliga en syntes av de skilda kulturer, som hon omfattar.

Genom att på detta sätt taga ställning skall Asien vända sig mot Västern i fullt medvetande och i full frihet fylld av sin egen syn på sanningen och öppnande för en tacksam värld en ny tankens horisont. Om så ej sker, skall dess dyrbara arvedel falla i stoft och om det försöker oklokt omdana den till en dålig efterlikning av Västern skall det bliva onyttigt, föraktligt och löjligt. Om Asien på detta sätt förlorar sin rätt att vara till, skall detta vara en hjälp för vad som kan återstå av mänsklighet? Skall icke ett så fruktansvärt sammanstörtande draga med sig i fallet Västerns själ? Om hela världen slutar med att bliva ett generaliserat Västern, måste denna parodi på de modärna tiderna gå under, krossad av sin egen orimlighet.

Om en sak är jag viss och det är, att Västerns själ vänder sig med ett djupt intresse mot Österns filosofi och konst för att där hämta nya väckelser till sanning och skönhet. Fordom lockade ryktet om fabulösa rikedomar människor mot Östern för att bortom haven söka skatter. Sedermera har lyckans helgedom bytt plats. Men Östern har också tillvunnit sig anseende för sin fond av vishet, skördad av dess tänkare efter århundradens ansträngningar. Och då, såsom nu, mitt i jakten efter makten och lyckan höjer sig ett förtvivlans skri från människans själ, som berövats sitt ideal, må då Östern ännu en gång förunnas den stolta uppgiften att erbjuda sina förråd åt dem, som hava behov därav.

Bil. B.

Den vita olyckan.

AV OKAKURA-KAKUZO.

(Skrivet före världskriget.)

För de flesta österländska folk har västerlänningens ankomst ingalunda varit till oblandad välsignelse. De hava glatt sig åt fördelarna av en ökad handel och fallit offer för främmande maktbegär; de hava trott på de kristna missionärernas filantropiska syften och råkat i händerna på erövringspolitikens hantlangare. Jordan synes dem ej längre uppfylld med den frid, varåt de i sin oskuld gladde sig. Om några europeiska folks sjuka samvete frambesvurit den »gula farans» spöke, har då icke Asiens lidande själ rätt att klaga över den »vita olyckans» verklighet?

För genomsnittseuropéen torde det synas helt naturligt att med känslor av oblandad triumf betrakta denna nutidsvärld, vari samhället förvandlats till en stor maskin, som själv sörjer för sina behov. Det är de mekaniska uppfinningarnas snabba utveckling, som skapat den nuvarande perioden av lokomotiven och spekulation, en utveckling, som efter hand tagit sig olika uttryck, bland annat såsom kommersialism och industrialism, beledsagade av en tendens till seders och språks ombildning efter västerländskt mönster.

Denna rörelse, som medfört en snabb tillväxt av rikedom och makt, hade sitt ursprung uti en fast tro på mänsklighetens höga mål, om kamratskap och ömsesidigt förtroende. Den oro, som ständigt jäktar oss från ångaren till hotellet, från järnvägsstationen till badorten, har åstadkommit möjligheten av en kosmopolitisk kultur. Nittonde århundradet har bevittnat en underbar utveckling av en vetenskaplig hälsovårds och läkekonsts välsignelser. Kunskaper såväl som finanser hava ordnats, och stora samhällen hava satts i stånd till samfällt handlande, varigenom enhetssträvandena befordrats.

Allt detta må vara anledning till tillfredsställelse för västerlänningen; för honom må det synas obegripligt, att andra kunna tänka annorlunda. Likväl betraktar Kina hövligt men ironiskt maskinen såsom en leksak, icke som ett ideal. Den vördnadsvärda Östern skiljer alltjämt mellan medel och mål. Västern vill framsteg, men framsteg mot vad? När den materiella fullkomligheten är uppnådd, frågar Asien: vilket mål har man vunnit? När förbrödringspassionen kulminerat i allmän Kooperation, vilket intresse skall då denna tillgodose? Om det är blott det egna intresset, vari ligger då det omskrutna framsteget?

Den lysande tavla Västern erbjuder har olyckligtvis sin frånsida. Storlek ensamt är icke sann storhet, och yppigt liv har ej alltid förfining till följd. De människor, vilka syssla med den stora maskin, som kallas modärn civilisation, bli slavar av vissa mekaniska vanor och behärskas skoningslöst av det vidunder de skapat sig. Trots Västerns berömda frihet, har den sanna indi-

vidualiteten fördärvats i tävlan om rikedom, och lycka och förnöjsamhet ha offrats för ett oupphörligt begär efter mera. Västern är stolt över sin frigörelse från medeltida vidskepelse, men vad skall man säga om den dyrkan av guldkalven, som trätt i dess ställe? Vilket elände och missnöje äro ej fördolda bakom samtidens präktiga ytterhölje? Socialismen upphäver jämmerrop över den västerländska samhällsekonomiens vånda. Det är kapitalets och arbetets tragedi.

Men driven av en hunger, som ej kunnat stillas med alla dess myriader offer i dess egna vidsträckta länder, går Västern ut på rov även i österlanden. Europas framträngande i Asien betyder icke blott att sociala idéer påtrugas, vilka Östern anser råa om ej barbariska, utan även en omstörtning av gällande lag och laga myndighet. De västerländska skepp, som bringat civilisation, ha även bringat landförvärv, protektorat, exterritoriell domsrätt, inflytelsesfärer och många andra förödmjukelser, tills namnet orientalisk blivit synonymt med urartad och ordet inföding en beteckning för slav.

I Japan lever ej mera den ras av eldiga patrioter, vilken för feuntio år sedan med de kinesiska boxarnas starka hänförelse ropade: »Bort med de västerländska barbarerna!» Den oerhörda förändring, varför vårt politiska liv sedan dess varit utsatt, och de materiella fördelar vi vunnit genom beröringen med utlandet ha så fullkomligt omskapat vår nationella uppfattning av Västern, att det blivit oss nästan ofattbart vad det var, som i så hög grad väckte våra förfäders motvilja. Vi ha tvärtom blivit så ivriga att få uppgå i europeisk civilisation i stället för asiatisk, att våra grannar på fastlandet betrakta oss som avfallingar — ja, som den förkroppsligade vita olyckan själv. Men vår andliga ståndpunkt för några generationer sedan var densamma, som utmärker den konservative kinesiske patrioten ännu i dag, och vi sågo i Västerns framsteg blott förebud till vår egen undergång. För den förtrampade orientalen är Europas ära endast Asiens förnedring.

Om vi sätta oss i en nutida kinesisk patriots ställe, sa skola vi kunna fatta, huru vad som då skedde framstod för våra förfäder. Deras farhågor voro icke alldeles grundlösa, ty historien skall för de besvikna orientalerna förtälja om den i Asien inbrytande vita olyckans gradvisa framsteg. Den italienska renässansen betecknar den tid, då den från sina fjättrar lösta västerländska företagsamheten först började lägga hand på varje hörn av världen, där något stod att vinna. När Marco Polo återkom från det kinesiska hovet, medförde han underrättelser om den yttersta Österns oräkneliga skatter. Amerika var endast en tillfällig upptäckt gjord av Spanien vid dess försök att nå Indiens efterlängttade rikedomar. Vi tillåta oss påminna om dessa dagar av portugisisk grymhet och holländskt förräderi, då genom kohudsknepet vanns en koloni och koncessionen för ett faktori hade till följd grundandet av ett kejsardöme.

Början av sjuttonde århundradet visar uppkomsten av de franska, holländska, danska och engelska ostindiska kompanierna, vilkas lystnad efter politiskt välde likväl för någon tid förblev otillfredsställd på grund av deras inbördes rivalitet och strider, den muselmauska maktens i Delhi styrka och deras fruktan för det stora turkiska rike, som ännu tappert motstod det västerländska framträngandets valdsamhet och ofta tillbakakastade det mot Wiens

murar. Men halvmånens glans förbleknade hastigt inför Västerens förenade anlopp och snart gav det olyckliga fördraget i Kutschuk-Kainardji anledning till rysk inblandning i Portens affärer. År 1803 blev den siste stormogul en brittisk pensionstagare. År 1839 besteg Abdul Medjid osmanlis tron under de europeiska makternas »protektion».

Med tillväxten av kredit och kapital under senare hälften av adertonde arhundradet livas den europeiska industrialismens uppfinningsförmåga. Kol träder i stället för ved vid masugnarna, och den flygande skytteln, jenny-maskinen, mulmaskinen, den mekaniska vävstolen och ångmaskinen, alla uppställa de sig i fruktansvärd slagordning. Kommersialismen kommer Västerens liv att bero av tillräckliga marknader för dess produkter. Dess roll är nu att sälja, Österens är att köpa. Krigsförklaringar utgå från dess fabriker, och de protester, som höjas av dess humanare statsmän, drunkna i bullret från dånande arbetsmaskiner. Vilka utsikter har väl den österländska krämarnärningen att kunna bestå gentemot den organiserade handelns allt bortsopande batterier? Billighet och konkurrens nedmeja nu konsthantverken likt mitraljösen, under vars skydd de tränga sig fram. Orientens ekonomiska liv, grundat på jord och arbete och — genom en hotfull diplomati — berövat en skyddande tulltariff, dukar under för maskinens och kapitalets armé.

Vad har det blivit av Indien? Det är numera ett land, där till och med namnen Asoka och Vikramaditja äro förgättna. Det är ett land för rajas, vilkas bröst äro vanhederligt stjärnprydda, och för nationalförsamlingar, vilka icke våga protestera. Burma levde ännu i går: i Thebaws rubinder ropar Mandalays oskyldiga blod. Kohinoor är såsom en Golkondas tår. Vad gagnar det att nämna de pinsamma komedier, som utspelas i Persien och Siam, eller att fästa uppmärksamheten på det av Frankrike upprättade »protektoratet» över Tonkin? Protektorat! Mot vem?

År 1842 påtvingar en kristen nation Kina opium hotande det med kanoner och frånrövar det Honkong. År 1860 intränga på en svag förevändning Frankrikes och Englands förenade arméer i Peking och plundra sommarpalatset, vars skatter nu äro de europeiska muséernas stolthet, under det att Ryssland alltjämt fortfar med sin inkräktnings av det Himmelska rikets områden längs Amur och Ili. Trippelalliansens vänliga inblandning efter det japanska kriget var blott en fars, ty därigenom vann Ryssland Port Arthur, Tyskland Kiauchau och Frankrike ett fastare grepp på Junnan. Det är sant, att skändandet av boxarnas heliga tempel retade dessa till ett lidelsefullt utbrott av raseri; men vad kunde deras gammalmodiga vapen uträtta mot de allierade makternas förenade arméer? Deras illa ledda ansträngningar hade blott till följd, att nya förolämpningar hopades över Kina och att överdrivna skadeersättningar utkrävdes. Trots upprepade löften att utrymma Mandschuriet har Ryssland försökt sätta sig fast där för alltid, och denna landsdels förföljda invånare se sina älskade förfäders begravningsplatser förvandlade till järnvägsstationer, medan kosackhästar installeras i Himlarnas heliga tempel. Om Asien var gammalmodigt, var väl Europa i sin goda rätt? Om Kina försökte lyfta sin hand, om masken vände sig i sin vända, upphävde icke genast Europa skriet om den gula faran? I sanning Västerens ära är Asiens förnedring.

För Japan såg Förenta Staternas väpnade beskickning år 1853 ut som en

fruktansvärd bild av denna »vita olycka», vars ankomst bevisat sig så ödesdiger för andra Österns länder. Elva år före denna händelse hade opiumkriget i Kina blottat den västerländska inkräktingens samvetslösa natur. Holländarna, vilka höllo oss underkunniga om det europeiska intrånget i Asien, tvekade ej att framhäva värdet av sin egen vänskap genom att utmåla de andra västerländska folkens framfärd i de mörkaste färger. I själva verket och olyckligtvis hade vi redan haft någon erfarenhet om utländsk rovlystnad uti Rysslands framträngande ifrån norr.

Det är ett egendomligt sammanträffande, att den första europeiska nation — låtom oss hoppas, att det må bli den sista — som vi mött på slagfältet, är den makt, vars handlingar först varskodde oss för möjligheten av främmande förvecklingar. Ryssland har, anryckande från Sibirien och Kamtschatka, för länge sedan lagt beslag på de oss tillhöriga Sachalin och Kurilerna. I slutet av adertonde århundradet företogo ryssarna härjningar på själva Jeso, och 1806 måste Tokugaverna postera en militärguvernör i Hakodate till skydd mot deras vidare härjningståg. Oroande berättelser om infall i norr nådde våra öron, och många daimios erbjödo sig att fördriva inkräktarna. År 1830 föreslog Naraiki av Mito, en kraftfull furste av Tokugava-familjen, att han skulle bosätta sig på Jeso med alla sina underlydande, och hela befolkningen i sitt daimiat. Han smälte alla bronsklockor i sina tempel, lät gjuta ett antal ofantliga kanoner och exerceerade sina samurais för att bereda dem på en strid. Hans nit mistyldes emellertid av Tokugava-regeringen och han nödgades abdikera till förmån för sin son och leva i tillbakadragenhet. Ryssätarna häktades såsom de där utspritt falska rykten, och många dogo i fängelset. Det är intressant nog att i deras memoarer finna förutsägelser om Rysslands utbredning i Asien, vilka blott alltför väl gått i fullbordan.

Uppträdandet av amerikanska krigsfartyg i Jedoviken var ett hårt slag. Hittills hade ryktena om främmande anfall betytt föga för landet i dess helhet, ty det var lång väg till Hakodate eller Nagasaki; men nu lågo inom en dagsmarsch från staden Jedo de svarta skroven av en fruktansvärd flotta, vars amiral vägrade draga sig tillbaka, förrän ett fördrag blivit undertecknat. Minnet av den tartariska armadan vaknade i våra förfäders sinnen. Skulle samurais rädas i sina egna farvatten? Var icke vårt hela land alltid redo att avvisa ett anfall? Vad rätt hade ett främmande folk att påtvinga oss en handel, som vi ej ville veta av, en vänskap, som vi ej begärde? Till vapen! *Jhoi! Jhoi!* Bort med barbarerna! Larmklockorna ringde över hela landet. Skumtäckta ryttare sprängde genom varje slottsport, spridande den viktiga nyheten. Spjut nedtogos från sina krokar, och gamla pansar framdrogos ivrigt ur dammtäckta kistor. Natt och dag kunde man höra stålets klang på staden, där krigsredskapen smiddes. Den gamle fursten av Mito kallades fram från sin eremitboning för att taga befälet, och hans kanoner uppställdes på de förnämsta försvarspunkterna. Buddister nötte ut sina radband åkallande Kartikija, krigsguden, och schintoprästerna fastade allt under det de anropade havet och stormen att förgöra inkräktaren.

Det behövdes blott denna yttre stöt för att den historiska anda, som hållit på att smälta bort ur vårt nationella medvetande, skulle genomtränga hela folket med sin glöd. Alla statsetikettens och konvensansens bud glömdes i denna

stund av gemensam fara, och för första gången på tvåhundra år kallades daimios av Tokugava-regeringen till överläggning om en statsangelägenhet. För första gången på sju århundraden sände schogunen ett särskilt sändebud till mikadon för att rådgöra om rikets politik, och för första gången i vår nations historia inbjödos hög och låg att inkomma med förslag om de åtgärder, som borde vidtagas till fäderneslandets försvar. Vi blevo ett, och Asiens natt flydde för alltid för den uppgående solens strålar.
